

الله الرحمن الرحيم

سرشناسه	:	فلاحی، علیرضا، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	:	تأملاتی بر رویکردها و مدل‌های بازسازی پس از سانحه/نویسنده علیرضا فلاحی.
مشخصات نشر	:	تهران: سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۱۷۴ ص.: مصور
شابک	:	۹-۵-۹۶۴۹۲-۶۰۰-۹۷۸:۲۲۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی:	:	فیبا
موضوع	:	مدیریت بحران
موضوع	:	Crisis management
موضوع	:	مدیریت بحران -- برنامه‌ریزی
موضوع	:	Crisis management -- Planning
موضوع	:	امدادسانی
موضوع	:	Disaster relief
شناسه افزوده	:	سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران
رده بندی کنگره	:	HD ۴۹/ت۲ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	:	۶۵۸/۴۰۵۶
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۰۸۹۹۹۰

سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران

عنوان: تأملاتی بر رویکردها و مدل‌های بازسازی پس از سانحه

نویسنده: دکتر علیرضا فلاحی

زیر نظر: معاونت آموزش و مشارکت‌های مردمی، سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران

ویراستار: سپیده کوتی

طراح و صفحه‌آرا: محسن حسینی

امور فنی: سید وحید دشتیان مقدم

نمونه خوانی: نفیسه میرزاهاشمی

ناشر: سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران

نوبت و سال چاپ: اول - زمستان ۱۳۹۶

قیمت: ۲۲۰۰۰۰ ریال

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نشانی: انتهای غربی بزرگراه جلال آل احمد، نرسیده به بزرگراه آیت‌الله اشرفی اصفهانی، نبش نهم شمالی

تلفن: ۴۴۲۴۴۰۴۰ فکس: ۴۴۲۶۷۳۶۴

tdmmo.tehran.ir

کلیه حقوق چاپ و انتشار این اثر، به سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران تعلق دارد.

تأملاتی بر رویکردها و مدل‌های بازسازی
پس از سانحه

نویسنده: دکتر علیرضا فلاحی

فهرست مطالب

۸	پیشگفتار
۹	بخش اول: مدل های باز توانی و باز سازی
۱۰	مقدمه
۱۱	مدل و الگو
۱۴	مدل های بیست گانه
۱۴	دسته بندی الف: مدل های توسعه و باز توانی
۱۶	مدل یک: پیشرفت همراه با باز توانی
۱۹	مدل دو: بخش های باز توانی
۲۰	مدل سه: باز توانی روبه توسعه و زمان طی شده
۲۲	مدل چهار: رابطه میان توسعه و سانحه
۲۴	دسته بندی ب: مدل های باز توانی
۲۶	مدل پنج: چرخه سانحه
۲۹	مدل شش: مدل باز توانی کیتز و پیاواکا
۳۰	مدل هفت: هزینه-اثر بخشی (هزینه به واحد)
۳۲	مدل هشت: بازه زمانی سانحه
۳۳	دسته بندی ج: مدل های باز توانی ایمن
۳۶	مدل نه: احتمالات/ نتایج ارزیابی ریسک
۳۷	مدل ده: بحران سانحه
۴۰	مدل یازده: جوامع تاب آور و سکونتگاه ها
۴۲	مدل دوازده: وجوه کاهش خطر سوانح
۴۵	مدل سیزده: توسعه و ترویج فرهنگ ایمنی

۴۸	دسته‌بندی د: مدل‌های سازمانی بازتوانی
۵۲	مدل چهارده: برنامه‌ریزی و اجرای پروژه
۵۴	مدل پانزده: پاندول (چالش اعتماد-کنترل چارلز هندی)
۵۶	مدل شانزده: تأمین دو یا سه مرحله‌ای سرپناه و مسکن در بازسازی
۶۰	مدل هفده: روش‌های تأمین سرپناه و مسکن
	مدل هجده: قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها
۶۱	و تهدیدات (جدول سوات)
۶۴	مدل نوزده: مدل تحلیل مسأله «شش کلاه» ادوارد دوپنو
۶۶	مدل بیست: چارچوب‌های سازمانی دولت برای مدیریت بازتوانی
۷۳	نتیجه

۷۸	بخش دوم: رویکردهای جاری بازسازی
۷۹	مقدمه
۸۱	پرسش‌های پیش رو
۹۰	اهمیت بازسازی در گردونه از امداد تا توسعه
۹۳	رویکردهای رایج
۹۴	الف) بازسازی مردم-محور و پیمانکار-محور
۱۰۵	ب) بازسازی تاب‌آور
۱۱۲	ج) بازسازی سبز
۱۲۴	د) بازسازی و حفاظت میراث فرهنگی و بافت‌های تاریخی
۱۳۱	ه) بازسازی (ساخت) بهینه‌تر از گذشته
۱۳۸	نتیجه

	بخش سوم: کاهش خطر در بازسازی با مروری بر سیاست‌ها
۱۴۰	و دستورالعمل‌های جهانی
۱۴۱	مقدمه
۱۴۱	کاهش خطر در بازسازی

- ۱۴۴ ‹ روش‌های کاهش خطرپذیری سکونتگاه‌های انسانی در بازسازی
- ۱۴۴ ‹ منظر ذهنی
- ۱۴۵ ‹ منظر عینی
- ۱۴۶ ‹ دستورالعمل‌های جهانی پیشگیری و کاهش خطر در بازسازی
- ۱۴۷ اولین کنفرانس جهانی سوانح طبیعی (۱۹۹۴) در یوکوهاما
- ۱۴۹ دومین کنفرانس کاهش خطر سوانح (۲۰۰۵) در کوبه
- ۱۵۰ سومین کنفرانس سازمان ملل متحد در کاهش خطر سوانح (۲۰۱۵) در سندای
- ۱۵۸ نتیجه
- ۱۶۰ فهرست منابع
- ۱۶۷ واژه‌شناسی انگلیسی به فارسی
- ۱۷۲ واژه‌شناسی فارسی به انگلیسی

پیشگفتار

آسیب‌پذیری لرزه‌ای بافت‌ها و الگوهای مسکن در شهرها و روستاهای کشور از یک‌سو و فقدان برنامه، مدل و رویکردهای مکتوب بازسازی پس از سوانح در کشور از سوی دیگر، اهمیت پرداختن به مبانی کاربردی بازتوانی را به‌عنوان یکی از چهار رکن مهم چرخه بحران اجتناب‌ناپذیر می‌کند. اصولاً وظیفه بازسازی، پس از سوانح طبیعی و انسان‌ساخت، نه‌تنها معطوف به بازگرداندن شرایط بهتر زندگی به آسیب‌دیدگان است، همزمان باید به تداوم روند توسعه جامعه مصیبت‌دیده کمک کند. موفقیت در این امر مستلزم آگاهی از روندها و رویکردهای مختلف است که با شرایط ویژه مناطق خسارت‌دیده قابلیت تطبیق و بومی‌سازی را داشته باشند. افزون بر این، کمبود مطالعات کاربردی و توسعه‌ای، در حوزه روش‌ها و مدل‌های بازسازی در کلان‌شهرها، به‌خوبی مشهود است و اساساً به تدوین منابع به روز و قابل استناد فارسی‌زبان، که بتوان بر اساس آن به برنامه‌ریزی برای بازسازی پس از سانحه پرداخت، کمتر توجه شده است.

کتاب حاضر به تبیین و ارائه مدل‌ها و رویکردهای جاری در برنامه‌ریزی کاربردی بازسازی پرداخته و دارای مزیت‌های گوناگونی است. در فصل اول، بیست مدل، در چهار دسته‌بندی موضوعی، با عنوان‌های «توسعه و بازتوانی»، «سازمان بازتوانی»، «بازتوانی ایمن» و «مراحل بازتوانی» بررسی و تحلیل می‌شوند. فصل دوم، به معرفی چالش‌ها و پرسش‌های پیش روی مجریان و برنامه‌ریزان می‌پردازد و در راستای گردونه از امداد تا توسعه تأکید می‌کند که ماندگاری نتایج بازسازی در گرو حرکت در مجرای اهداف توسعه بلندمدت است. در ادامه همین فصل، به بررسی رویکردهای متأخر و جاری پرداخته و این موارد را دربرمی‌گیرد: بازسازی مردم-محور و پیمانکار-محور، بازسازی تاب‌آور، بازسازی سبز، بازسازی مناطق و بافت‌های تاریخی و بازسازی (ساخت) بهینه‌تر از گذشته.

فصل نهایی یا سوم کتاب، مقولات کاهش خطرپذیری را، در هنگام بازسازی، بررسی نموده و به تبیین دستورالعمل‌هایی برای تخفیف خطر در بازسازی، از دو منظر عینی و ذهنی، می‌پردازد. در ادامه سیاست‌ها و دستورالعمل‌های سازمان ملل متحد طی سه کنفرانس جهانی، که در راستای مأموریت سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران نیز است، بررسی می‌شود. در آماده‌سازی این کتاب دو نفر از فارغ‌التحصیلان ممتاز گروه سوانح و بازسازی دانشگاه شهید بهشتی همکاری داشته‌اند که بدین وسیله از این عزیزان قدردانی می‌شود. خانم مهندس مریم وکیل‌باشی در به‌روز کردن نمودارهای بخش اول نقش به‌سزایی ایفا کردند و مهندس عاطفه امیدخواه برای آماده‌سازی بخشی از مباحث بخش سوم زحمت کشیدند. در خاتمه، بر خود لازم می‌دانم از ریاست محترم سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران، جناب آقای دکتر احمد صادقی، که با تشویق و مساعدت‌های ارزشمندشان شرایط انتشار این نوشتار را فراهم کردند، قدردانی کنم.

علیرضا فلاحی

مدیر گروه سوانح و بازسازی

استاد دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی

آذر ماه ۱۳۹۶